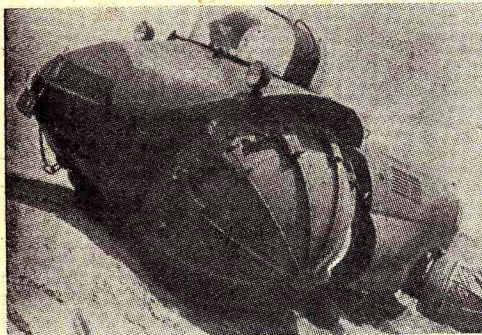

SAD I ZEMLJE AMERIČKOG KONTINENTA

NOVO AMFIBISKO VOZILO

Američka firma *Marmon — Herring Co.*, iz Indijanopolisa, izradila je novo amfibijsko vozilo koje je u stanju da savladuje močvare, mulj ili duboko blato kao i pesak, da se penje uz nagib od 65° , plovi po dubokoj vodi, ili da vozi drumom brzinom od 45 milja na čas. Veliki točkovi u vidu polulopte daju vozilu utoliko veću vučnu snagu, ukoliko je ono dublje utonulo u blato ili pesak. Vozilo je snabdeveno Fordovim motorom od 110 KS, ali u dubokoj vodi ima hidromlazni propeler (u isto vreme i krmu). Nazvano *Rhino*, ovo se vozilo može u vodi okrenuti oko sebe. Pored toga što će vozilo naći korisnu

primenu u oblasti poljoprivrede i eksploatacije petroleja, ono će biti upotrebljeno i u vojne svrhe.

(*The Army Combat Forces Journal*, novembar 1954)

ZEMLJE BRITANSKE ZAJEDNICE NARODA

NOV NOSAČ AVIONA ZA BRITANSKU MORNARICU

Nov britanski nosač aviona *Bulwark*, koji je nedavno dovršen, uključen je u sastav britanske Domovinske flote. Dva druga nosača iste klase, *Centaur* i *Albion*, takođe su dovršeni u toku 1954 godine. Sva tri broda naoružana su topovima 40 mm na većem broju postolja i snabdevena najmodernijim nišanskim spravama. Ovi brodovi imaju kao novinu uglastu palubu i spravu za sletanje sa oglasom. Obe ove novine nedavno su isprobane i u ratnoj mornarici SAD.

Uglasta paluba uvedena je da bi se avionima sa nosača obezbedilo sigurno sletanje i uzletanje i povećao prostor za parkiranje. To je, ustvari, jednostavan metod pomoću koga se paluba nosača iskorišćuje za sletanje i uzletanje pod uglom od 5° do 15° od centralne linije. Avioni koji se služe ovim sistemom lete iznad leve strane broda za vreme uzletanja, ostavljajući desnu stranu slobodnu za lansiranje aviona pomoću katapulte i parkiranje. U slučaju da se avion ne zaustavi prilikom sletanja pomoću jedne od žica za zaustavljanje, pilot jednostavno daje ponovo gas motoru i uzleće da bi još jednom pokušao sa spuštanjem. Na taj način, zahvaljujući novom sistemu, nisu više potrebne barijere za zaštitu parkiranih aviona.

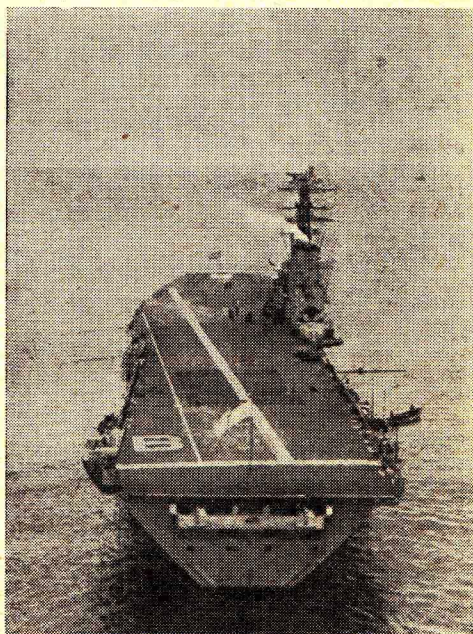
Sprava za spuštanje aviona pomoću ogledala isključuje korišćenje čoveka — poslužioća i time omogućuje i operisanje brzih aviona sa nosača. Sprava za upravljanje spuštanjem aviona montirana je na levoj strani broda i ona ima čitav

niz svetiljki sa obeju strana ogledala koje ukazuju pilotu tačan ugao pod kojim se približava palubi. Pilot vidi položaj aviona u ogledalu pomoću jedne svoje posebne svetiljke. Ako bi se ova svetiljka pojavila iznad linije niza svetiljki, pilot će odmah znati da je njegov avion na suviše velikoj visini, te će se potruditi da popravi svoj položaj. Ako je svetiljka aviona na istoj visini na kojoj se nalaze ostale svetiljke, znači da se avion približuje pod tačnim uglom.

Novi nosači mogu da prime po 3 eskadrile. Nosač *Bulwark* upotrebiće se kao probni i školski brod i zato će dobiti specijalne eskadrile. Nosač iste klase *Albion*, sada u sastavu Sredozemne flote, snabdeven je jednom eskadrilom aviona tipa *Sea Hawk* marke *Hawker*, jednom eskadrilom aviona *Wynvern* marke *Westland* i jednom eskadrilom protivpodmorničkih aviona kao i helikopterima za rad na spasavanju.

Nova klasa nosača snabdevena je naročitim avionskim liftovima sa električnim motorima od po 100 KS koji prenose avione iz hangara ispod palube na palubu i natrag. Nosač aviona *Bulwark* snabdeven je i reflektorima za noćno letenje.

(Britanska informativna služba, 20 novembar 1954)

Nosač aviona *Bulwark*

POJAČANJE ODBRANE AUSTRALIJE

Nedavno su objavljeni planovi za pojačanje i reorganizaciju oružanih snaga Australije. Nove mere stoje u neposrednoj vezi sa obavezama koje je ova zemlja primila u okviru SEATO-a¹⁾, povodom čega je načelnik australiskog Generalštaba vodio razgovore sa britanskim i američkim vojnim predstavnicima, kako bi planovi za odbranu Australije bili uklopljeni u opšti sistem odbrane Zapada.

Australiska vlada će koncentrisati svoje napore na ojačanje odbrane zemlje pomoću izgradnje jakih oružanih snaga, naročito u pogledu mornarice i vazduhoplovstva. Za 1954 godinu već je bio predviđen iznos od 4 miliona funti za modernizaciju vazdušnih baza u Severnoj Australiji i na istaknutim ostrvima oko nje. Ova vazдушna uporišta treba da australiskim avijaciskim eskadrilama omoguće kontrolu zona između aziskog kopna i same Australije. U okviru ovog programa izgradnje pristupiće se produžavanju poletnih staza i modernizaciji aerodroma u Darwinu, na severnoj obali, Port Morezbija, na Novoj Gvineji, itd. Australisko Ministarstvo vazduhoplovstva već je preuzelo upravu nad mnogim aerodromima u Kvinslendu, koji su u toku rata bili izgrađeni za operacije na Novoj Gvineji.

Naoružanje australiskog vazduhoplovstva, koje je opremljeno bombarderima *Lincoln* i *Neptune*, kao i lovcima *Meteor*, biće modernizovano uvođenjem

¹⁾ Skraćenica za Pakt o odbrani Jugoistočne Azije.

mlaznih lovaca australiske proizvodnje, čiji je prvi kontingent već predat vazduhoplovstvu. Ovi će lovci imati svoje baze u Kvinslendu i Darwinu.

Obraćće se posebna pažnja povećanju pokretljivosti avijacije, kako bi njene jedinice bile osposobljene da preduzmu prekomorske letove u najkraćem roku — ukoliko se ukaže potreba.

Australiska ratna mornarica će u periodu 1954/55 raspologati sa 2 nosača aviona, 6 fregata i nizom manjih brodova, a 2 od njenih 5 eskadrila biće naoružane avionima tipa *Gannet*, a 1 *Sea Venom*. Modernizovanje ostalih dveju eskadrila takođe će uslediti u doglednom vremenu. Pored toga, izvestan broj ratnih brodova (3 razarača, 4 brze protivpodmorničke fregate) već je u toku izgradnje ili je poručen.

Što se tiče kopnene vojske, njena izgradnja i reorganizacija treba da se razvija u pravcu što jače decentralizacije, koja predviđa prenošenje veće odgovornosti na pojedine starešine, kao i veliku nezavisnost u odnosu na pomoćne službe i pozadinu.

Smatra se da je današnja jačina australiske kopnene vojske oko 153.500 ljudi; ona se deli na regularni kadar od 24.000, Građanske vojne snage (*Citizen Military Forces*) od 81.500, Nacionalnu službu (*National Servicemen*) od 13.500 i Školske kadete — 34.500 ljudi. To su najjače snage koje je Australija ikad imala za vreme mira. U 1954/55 budžetskoj godini, za opremu i naoružanje predviđena je rekordna suma od 18,4 miliona australiskih funti, tj. za 9,6 miliona više no u ranijoj godini.

S obzirom na to da nije isključeno da će se u budućnosti ponovo pojaviti potreba za prebacivanjem australiskih snaga u Jugoistočnu Aziju, u Kvinslendu je, kod Kanungre, ponovo otvoren centar za obuku u *borbama u džungli*. Ovaj je centar bio izgrađen u toku prošlog rata.

(*Neue Zürcher Zeitung*, 30 oktobar 1954)

FRANCUSKA I ZEMLJE BENELUKSA

PROTIVAVIONSKO NAORUŽANJE SAVREMENIH FRANCUSKIH RATNIH BRODOVA

U cilju obezbeđenja bliske PA odbrane na brodovima svog novog pomorskog programa, Generalštab francuske mornarice se još 1946 godine opredelio za automatski top 57 mm *Bofors*.

Kalibar automatskog topa 40 mm *Bofors*, kome su skoro sve mornarice prepustile ulogu bliske PA odbrane u toku Drugog svetskog rata, ocenjen je u posleratnom periodu kao nedovoljan i konačno je izbor pao na automatski top 57 mm *Bofors* koji gađa brzinom od 120 zrna u minuti i čije zrno, težine 3 kg, ima neobično osetljiv udarni upaljač.

Francuska tehnička služba za izgradnju i naoružanje brodova dobila je pritom zadatak da prouči:

— najpre, jedan lafet koji bi se docnije preradio u pravu turelu, podešenu da na istom postolju nosi 2 topa 57 mm;

— zatim, telenišansku spravu, ostale računске sprave i telekomunikacije kod istih oruđa.

U svom konačnom obliku, turela za 2 topa 57 mm teži od 16—19 tona, što zavisi od debljine zaštitnog oklopa. Pritom ona pokazuje sledeće karakteristike:

— habljenje topova vrši se pomoću vode;

— postoji uravnoteženost kod delova koji osciliraju čak i za vreme trzanja oruđa;

— usled težine same turele, okretanje se izvodi po duplom žlebu;

— svako oruđe raspolaže neposredno, u samoj tureli, sa 80 zrna, što mu omogućuje ili gađanje sa više rafala bez pomoći poslužilaca ili, praktično, uz pomoć poslužilaca, obezbeđuje neprekidno snabdevanje oba oruđa;

— početna brzina zrna je 865 m/s;

— upravljanje se vrši pomoću telekomunikacija na osnovu podataka koji se dobijaju preko elektronskog daljinomera, računskih sprava i radara;

— nišanjenje je nezavisno, tj. omogućeno je nezavisno nišanjenje kako jednom tako i drugom poslužiocu koji se nalaze s jedne i sa druge strane oruđa, tako da oni mogu da rade na uređajima koji im omogućuju nišanjenje po pravcu i visini;

— obrtanje turele vrši se pomoću motora koji se pokreće putem magnet-skih amplifikatora, mada se nezavisno od toga okretanje može vršiti i pomoću telekomunikacija.

Što se tiče telenišanske sprave, ona je stabilna i rad se sa njom vrši električnim putem; stim što je u mogućnosti da automatski prati radar; ona ima telemetar i radarsku antenu.

Sve sprave za računanje pokreću se električnim putem.

Probna gađanja prve grupe ovih oruđa, koju su sačinjavala 4 dupla lafeta sa automatskim gađanjem, a koja su vršena na moru, dala su vrlo zadovoljavajuće rezultate koji su premašili, naročito u pogledu tačnosti, sve prethodne proračune.

Ovi su topovi namenjeni za naoružanje novih francuskih ratnih brodova.

(*La revue maritime*, decembar 1954)

VAZDUŠNA ODBRANA HOLANDIJE

Budžet za vazдушnu odbranu Holandije predviđa formiranje vazduhoplovstva od 6 eskadrila presretača, 3 eskadrile lovaca za letenje po svakom vremenu, 1 transportne, 2 izviđačke i 4 eskadrile za artiljerisko osmatranje. Ova će avijacija dobiti oko 254 miliona dolara za nabavku novih lovačkih aviona i radarske opreme. Bilo je predviđeno da 70% aviona prve linije bude završeno krajem 1954.

*

Holandska je vlada postavila zahtev za utrošak od oko 30,5 miliona dolara za proizvodnju vojnih aviona. Najveći iznos novca predviđen je za izgradnju *Hunter*-a, pod licencom, dok će ostatak biti upotrebljen za *S-14 Mach Trainer* — školske mlazne avione.

(*Military Review*, novembar i decembar 1954)

ŠVAJCARSKA

MIŠLJENJE ŠVAJCARSKOG KOMANDANTA PEŠADIJE O ATOMSKOM ORUŽJU

Čitavom nizu diskusija koje se u zadnje vreme vode po pitanju uloge i značaja novog atomskog oružja, kao i oko toga da li to oružje i u kojoj meri može da zameni pojedine dosadašnje rodove vojske, treba dodati i ovo mišljenje pukovnika Vebela — komandanta pešadije Švajcarske armije. Među mnogobrojnim unakrsnim pitanjima koje su mu novinari romanskih kantona Švajcarske nedavno uputili, odnosno više među odgovorima pukovnika Vebela, treba izdvojiti nekoliko važnijih kao, naprimer, pitanje kakvu će ulogu imati da odigra pešadija u slučaju eventualnog atomskog rata.

»Pešadija će i ubuduće zadržati svoj puni značaj« odgovorio je odlučno pukovnik Vebel. »Atomsko oružje (taktička bomba ili top), s obzirom na veliku cenu koštanja ovih oružja, biće verovatno upotrebljeno samo za uništavanje onih ciljeva koji se isplate. Zauzimanje (posedanje) terena, čišćenje izvesnog zemljišta, ostaće i dalje tipični zadaci pešadije kojoj se samo može suprotstaviti opet pešadija. Ovaj rod vojske biće jedini koji će se moći održati u oblasti izloženoj dejstvu atomskog oružja, jer je samo ona u mogućnosti da se ukopa u odgovarajuće zaklone. Ona jedina može, čak i posle najstrašnijeg razaranja, da nastavi sa kretanjem

svuda, odnosno da se bori. Dakle, ne postavlja se pitanje osporavanja vrednosti »pešaka«, odnosno pešadije — kraljice bitke«.

Da bi pešadija mogla da ispuni ovaj svoj zadatak, njenom obučavanju treba pristupiti sa više plana nego što je to dosad bio slučaj. U tom su cilju usmerena i vežbanja — obuke svih pešadiskih škola u Švajcarskoj armiji. Nov način obučavanja pešadije prilično je složen usled mnoštva vatrenih sredstava stavljenih na raspoloženje pešadiskim jedinicama, kao što su: puška, mitraljeta, puškomitraljez, mitraljez, bomba, bestrzajno oruđe, tromblon, razne vrste mina, signalni pištolj, itd. Ovim oruđima treba još dodati razna sredstva za vezu (SE101) kojima strelci takođe treba da budu snabdeveni.

Pre nekoliko godina pojavila se interesantna zamisao da svaki pešak bude osposobljen da koristi sva sredstva koja stoje na raspoloženju pešadiskoj četi. Pokušaji da se stvori jedan takav univerzalan borac, koji bi znao da rukuje celokupnim pešadiskim naoružanjem, nisu doveli ni do kakvog rezultata. U želji da se produbi i proširi obuka jednog takvog borca, ispalo bi na kraju da on temeljno ne bi znao ništa. Ova zamisao zamenjena je pojmom specijalizacije: momentano je u švajcarskoj pešadiji oko 70% regruta obučeno za strelce (puška, mitraljeta, puškomitraljez, bomba), 20% za PT dejstvo (puška, mitraljeta, bestrzajno oruđe, tromblon, mina, bomba) i 10% za mitraljesce (puška, mitraljeta, mitraljez, bomba).

Za pojedince ovo osnovno znanje, stečeno u toku regrutske škole, može biti kasnije dopunjeno prilikom vežbi; međutim, to su samo izuzetni slučajevi, dok se kod većine ono ograničava na ponavljanje ranijih osnovnih znanja.

U vrhovima Švajcarske armije ne predviđa se uvođenje nekog novog oružja za pešadiju. Jedino pitanje koje se razmatra jeste eventualno usvajanje automatske puške koja je uvedena u naoružanje Atlantske armije. Međutim, pitanje realizacije ovog projekta još nije sazrelo za švajcarsku vojsku.

Nasuprot tome, glavnu brigu za komandanta švajcarske pešadije pretstavlja problem tenkova. Zasada je švajcarska pešadija opremljena samo za »blisku borbu«. Na taj način, poslužiocima bestrzajnih oruđa, tromblona, pa čak i PT topova biće potrebna, prema mišljenju pukovnika Vebela, nešto veća doza hrabrosti i nišanjenja u sačekivanju da se neprijateljske oklopne jedinice približe na potrebnu daljinu kako bi njihova oružja postala efikasna... i to pod pretpostavkom da ih pogode.

Jedino sredstvo koje treba suprotstaviti tenku je, po njegovom mišljenju, takođe tenk, pošto je samo on u stanju da se dobro suprotstavi oklopnim jedinicama, i to na prilično velikoj udaljenosti.

Iako se razgovor — intervju sa pukovnikom Vebelom — trebao teoriski da ograniči samo na pitanja iz domena pešadije, pukovnik je na ovaj način sam dodirnuo probleme od opšteg značaja po odbranu Švajcarske. U vezi stim pukovnik Vebel nije se pokazao pristalicom čestog pozivanja na vežbu pripadnika ovog elitnog dela Švajcarske armije (celokupan efektiv poziva se pod oružje jedanput u toku svake dve godine), pošto bi se, po njegovom mišljenju, »preskočene godine« mogle koristiti za stvaranje novih kadrova.

Komandant švajcarske pešadije dalje tvrdi da efektivni sa kojima sada raspolaže Švajcarska armija pretstavljaju neophodan minimum da bi mogli odgovoriti zadatku koji im je namenjen: zaštititi granice. Trenutno ti efektivni ne raspolažu nikakvom rezervom potrebnom za njegovo izvršenje. Bilo bi nužno da povećanje pojedinih godišta — klasa, koje će se tek pokazati od 1960 pa nadalje, bude iskorišćeno. On je, najzad, mišljenja da, ako već treba da se izvrši smanjivanje pojedinih efektivna, onda je mala verovatnoća da bi se to imalo da odnosi na pešadiju čiji je vojnici »najjevtiniji«, računajući ovde i njegovu opremu.

ZAPADNA NEMAČKA

M. R.: NAORUŽANJE ZAPADNE NEMAČKE

Na naoružanje Zapadne Nemačke treba gledati kroz prizmu posleratnih odnosa velikih sila i težnju za priključenjem vojno-ekonomskog potencijala te zemlje odbranbenom sistemu Zapada. Neposredno posle završetka rata, na teritoriji Zapadne Nemačke nije bilo nemačkih oružanih formacija, pošto je ta zemlja bila u Drugom svetskom ratu pobeđena, a njena armija uništena.¹⁾ Nešto kasnije dolazi do stvaranja prvih oružanih formacija — *Policija pripravnosti*, koja je formirana na bazi odobrenja konferencije ministara inostranih poslova zapadnih zemalja, održane u septembru 1950. *Policija pripravnosti* namenjena je isključivo za slučaj »državne nužde« a odobrena je u jačini od 30.000 ljudi. Zakonom od 16 marta 1953 formirana je i savezna *Granična zaštita* — ukupne jačine oko 20.000 ljudi, namenjena isključivo za obezbeđenje granice Savezne Republike. Tako su stvorene prve nemačke oružane formacije, koje u sklopu Ministarstva unutrašnjih poslova i danas postoje i koje sa Kriminalističkom i Saobraćajnom policijom dostižu ukupan broj od oko 140.000 ljudi.²⁾

Zaoštavanjem hladnog rata i izbijanjem rata u Koreji za zapadne zemlje problem naoružanja Zapadne Nemačke i njeno vezivanje za odbranbeni sistem Zapada postaje još akutniji. Tim putem su zapadne sile želele da dođu do znatnog ljudskog i ekonomskog potencijala, a raspolagale bi prostranom teritorijom potrebnom za razvoj snaga, raspored baza i manevar. Usled toga se još 1950 godine rodila ideja o stvaranju EOZ, u okviru koje je Zapadna Nemačka trebala da učestvuje sa značajnim efektivima i da zauzme vidno mesto. Međutim, EOZ nije mogla

¹⁾ Posle Prvog svetskog rata Nemačka je Versajskim ugovorom od 28 juna 1919 bila obavezna da raspusti razrušene snage, da preda ili uništi skoro sav ratni materijal, da zauvek ukine Generalštab i vazduhoplovstvo, da primi okupaciju Rajnske oblasti od strane francuske vojske itd. Ipak, Nemačkoj je u cilju odbrane granice bilo dozvoljeno držanje oružanih snaga, i to: suvozemne vojske ukupne jačine 100.000 i mornarice od 15.000 ljudi. Od efektiva, određenih za suvozemnu armiju, ona je mogla da formira 7 pešadiskih divizija od po 3 pešadiska puka i 1 artiljeriskim pukom, i 3 konjičke divizije. Od naoružanja za te snage, pored osnovnog pešadiskog naoružanja, dozvoljeno joj je 288 topova kalibra manjeg od 105 mm i 1.226 mitraljeza. Nemačka je morala da razruši sve objekte stalne fortifikacije, osim utvrđenja Kenigzberg, Līcen, Pilau, Kistrin, Breslava i Glogau za koje je tačno preciziran tip i vrste naoružanja. Od celokupne ratne industrije mogla je da zadrži samo 32 fabrike.

(Napomena: Mnogi od ovih naziva su posle Drugog svetskog rata izmenjeni).

Mornarica je smela da ima 6 oklopnih brodova, 6 malih krstarica, 12 razarača i 12 torpednih čamaca.

Određeno je da armija bude dobrovoljačka, a rok službe je imao biti 12 godina. Na taj način se htelo izbeći stvaranje obučenih rezervista u Nemačkoj.

Radi kontrole izvršenja ovih odredaba, obrazovana je međunarodna vojna kontrolna komisija od 394 člana od kojih su najveći broj sačinjavali Francuzi i Englezi.

²⁾ Policijske snage u Istočnoj Nemačkoj znatno su jače i po nekim procenama dostižu cifru od preko 200.000 ljudi (uključujući tu Državnu bezbednost, Saobraćajnu i Kriminalističku policiju). Nešto preko polovine od ukupnog broja sačinjava t. zv. kasarnirana policija koja je organizovana po tipu regularne armije, a sastoji se od suvozemnih i vazduhoplovnih snaga i mornarice. U sastavu te policije u Istočnoj Nemačkoj postoji ukupno 7 formiranih divizija od kojih su 4 motostreljačke, a 3 mehanizovane. Sve su jedinice dobro naoružane i opremljene uglavnom ruskim materijalom. U sastavu vazduhoplovstva postoji 1 vazduhoplovna divizija, a u sastavu mornarice oko 60 plovnih objekata, uglavnom brodova male tonaže.

biti prihvaćena u prvom redu zato što je bila isključivo vojna organizacija i što se kroz EOZ nije predviđalo rešavanje političko-ekonomске i druge problematike koja je morala biti, naročito s obzirom na tadašnje francusko-nemačke odnose, preduslov svake vojne saradnje. Putem EOZ htela se ustvari graditi kuća s krova a ne od temelja. U Francuskoj je, pored toga, postojala bojazan da će usled svog stalnog političko-ekonomskog uspona, uz postojanje sopstvenih oružanih snaga, Zapadna Nemačka u EOZ postati faktor prvorazredne važnosti i obezbediti sebi dominantnu ulogu u toj organizaciji. Time bi Francuska bila u svakom pogledu dovedena u inferiorniji položaj u Evropi, a to bi, po mišljenju Francuza, moglo dovesti do neželjenih posledica na međunarodnom planu. Usled toga je francuska Narodna skupština odbila, avgusta 1954, da ratifikuje ugovor o EOZ, čime je on postao bespredmetan.

Propašću EOZ nije, međutim, skinuto s dnevnog reda i pitanje nemačkog vojnog doprinosa, već su tražena nova, alternativna, rešenja. Posle neuspele konferencije u Brislu, na kojoj je učinjen poslednji pritisak na Francusku da prihvati EOZ i posle kratkih i intenzivnih priprema, oličenih kroz put Idna i Dalsa po zapadnoevropskim prestonicama, održana je koncem septembra i početkom oktobra 1954 u Londonu konferencija ministara spoljnih poslova SAD, Engleske, Francuske, Zapadne Nemačke, Italije, Belgije, Holandije, Luksemburga i Kanade, koja je trebala da pronađe moguće forme vezivanja Z. Nemačke za odbranbeni sistem zapadnih zemalja. Na konferenciji je rešeno da se oživi i modifikuje Briselski pakt, da se Z. Nemačkoj da suverenitet i da se ona kroz Briselski pakt i NATO uključi u opšti zapadnoevropski odbranbeni sistem. Na taj bi se način Z. Nemačkoj omogućilo da, uz odgovarajuću kontrolu, stvori sopstvene oružane snage i izgradi (reštaurira) svoju vojnu industriju. Zaključci, doneti na Londonskoj konferenciji, precizirani su i potvrđeni na pariskim konferencijama, a po ratifikaciji potpisanih ugovora od strane parlamenata zainteresovanih zemalja, odluke bi se mogle sprovesti i oživljavanje vojno-ekonomskog potencijala Z. Nemačke postalo bi stvarnost.

Na osnovu pariskih odluka, Z. Nemačka i Italija primljene su u *Zapadnoevropsku Uniju* (ZEU³) koju sada sačinjava sledećih 7 zemalja: Francuska, Engleska, Belgija, Holandija, Luksemburg, Z. Nemačka i Italija. Isto tako, Z. Nemačka je primljena u članstvo Atlantskog pakta (NATO). ZEU je prema tome regionalna organizacija koja je vrlo tesno povezana sa NATO-om i koja u sadašnjoj političkoj situaciji treba u prvom redu da reši problem vojne saradnje na liniji jačanja vojnog potencijala zapadnih zemalja. Po tom pitanju ona se vrlo malo razlikuje od EOZ, ali pored rešavanja vojne problematike, postoje i stremjenja da se putem i u okviru ZEU reši i problem francusko-nemačkih odnosa, koji treba da budu preduslov svake zajedničke, a pogotovu vojne, saradnje zapadnoevropskih zemalja. Osim toga, jedan od bitnih preduslova stvaranja ZEU jeste u tome što se kroz njega i Engleska jače vezala za sudbinu Z. Evrope obavezavši se na držanje 4 divizije i 1 grupe taktičkog vazduhoplovstva na teritoriji Z. Nemačke.

Buduće oružane snage Zapadne Nemačke. — Zapadno-nemački vojni doprinos u okviru ZEU, prema sadašnjim odlukama, bio bi isti kao što je bio predviđen i za EOZ. Po njemu će Z. Nemačka moći da opremi armiju od pola miliona vojnika. Od tih efektiva treba da bude formirano:

— u *kopnenoj vojsci*: 12 divizija, od kojih 6 motostreljačkih, 4 tenkovske i 2 mehanizovane. Za tu vojsku su predviđeni efektivi od oko 400.000 ljudi;

— u *mornarici*: oko 180 hiljada plovnih jedinica — namenjenih isključivo za zaštitu obale, sa oko 20.000 ljudi;

³) *Zapadnoevropska Unija* stvorena je Briselskim paktom koji su 17 marta 1948 godine potpisali ministri spoljnih poslova Francuske, Belgije, Holandije, Luksemburga i Engleske.

U vojnom pogledu Pakt je u osnovi značio početak posleratne zajedničke politike u pitanjima zapadnoevropske odbrane i predviđao je automatizam i svestranu vojnu i drugu pomoć u slučaju napada na bilo koju od zemalja članica Unije. Pakt je u suštini bio preventivna mera zaštite od eventualnog nemačkog napada. Osim toga, Pakt je predviđao saradnju na ekonomskom, socijalnom i kulturnom polju u cilju postizanja maksimalne kooperacije radi obnove tog dela Evrope.

— u vazduhoplovstvu: oko 20 vazduhoplovnih pukova taktičke avijacije, sa oko 1.300 aviona i oko 80.000 ljudi.

Buduća nemačka armija je, kao što vidimo, po svom obimu ograničena, jer gore izneti efektivni određuju maksimalne snage i svako njihovo povećanje uslovljeno je prethodnom jednoglasnom odlukom saveta ZEU. Osim toga, armija bi u komandno-operativnom pogledu bila potčinjena SHAPE-u (Vrhovna komanda organizacije Atlantskog pakta u Evropi), a kontrolisana od strane organa ZEU i NATO-a.

Od vrhovnih vojnih organa formiralo bi se na osnovu sadašnjih predviđanja Ministarstvo narodne odbrane, koje bi se bavilo svim poslovima oko organizovanja oružanih snaga i narodne odbrane u celini. Pored toga, bila bi formirana *Vrhovna komanda oružanih snaga*, koja bi se bavila organizaciono-mobilizaciono-nastavnim poslovima, a brinula bi se i o snabdevanju opremom i naoružanjem buduće armije. Po nekim od navedenih poslova kao, naprimer, po pitanju snabdevanja i nastave, značajan uticaj bi vršio sam SHAPE.

Armija bi, pored toga, imala još i neka karakteristična obeležja od kojih je najinteresantnije navesti sledeća:

— Buduća Nemačka armija imala bi nacionalni karakter, koji bi se ogledao u tome što bi Z. Nemačka mogla formirati nacionalno homogene jedinice zaključno sa armijama, jer je, prema donetim odlukama, integracija predviđena tek na nivou komandi armijskih grupa, a u vazduhoplovstvu na nivou komandi taktičkog vazduhoplovstva (u okviru EOZ integracija je bila predviđena u korpusu, tako da su samo divizije mogle biti nacionalno homogene).

— Buduća bi armija bila kadrovska što znači da bi služila kao baza za obuku vojnih obveznika i kao jezgro za formiranje ratne armije. Očigledno je da bi u vezi toga buduća armija imala mirnodopski karakter, a kako bi izgledala ratna armija i da li bi u slučaju rata Z. Nemačkoj bilo dozvoljeno formiranje nekih novih jedinica, o tome se zasada ništa ne govori niti je što napisano.

Na osnovu takvog karaktera, armija bi bila sastavljena od profesionalno komandno-upravnog aparata, mobilisanog na dobrovoljnoj osnovi (pominje se broj od oko 150.000 dobrovoljaca — oficira, podoficira i vojnih službenika) i odgovarajućeg kontingenta (oko 350.000 ljudi) vojnih obveznika — mobilisanih na osnovu zakona o vojnoj obavezi koji treba da bude usvojen od strane Bundestaga, posle ratifikacije Pariskih ugovora. Interesantno je napomenuti da se, s obzirom na velike regrutske kontingente i ograničen obim armije, već sada postavlja pitanje da li će i kako Z. Nemačka uspeti da sve vojne obveznike — regrute propusti kroz službu u kadru. Vrlo je verovatno da bi Nemci nastojali da provedu kroz obuku sve ljudske rezerve, ali to neće moći učiniti u sklopu armije, nego će po svojoj prilici pokušati da nađu neke druge forme. U vezi toga, nedavno se u štampi pojavio i predlog generala Mantofjela da se Z. Nemačka policija pojača i reorganizuje tako da po efektivima bude identična regularnoj armiji.

Zapadnonemačka armija bi imala sopstvenu formaciju jedinica, koja bi se vrlo verovatno razlikovala i od formacije predviđene u okviru EOZ⁴⁾ i od forma-

⁴⁾ U okviru EOZ bili su predviđeni sledeći tipovi divizija:

— pešadiska divizija sa 3 pešadiska puka po 3 bataljona, tenkovskim bataljonom, 4 artiljeriska divizion, od kojih 3 divizion haubica 105 i 1 divizion haubica 155 mm, inženjerskim bataljonom, PA divizionom, sanitetskim bataljonom, izviđačkom četom i ostalim pomoćnim jedinicama; ukupna mirnodopska jačina trebala je da bude 13.000, a ratna jačina 15.600 ljudi;

— mehanizovana divizija sa 3 tenkovska bataljona, 6 pešadiskih bataljona, divizionom artiljerijom istom kao u sastavu pešadiske divizije, izviđačkim bataljonom i ostalim jedinicama kao i u pešadiskoj diviziji; ukupna mirnodopska jačina trebala je da bude 12.700, a ratna divizija bi se povećala za 2.000 ljudi;

— oklopna divizija sastava: 4 tenkovska bataljona, 4 pešadiska bataljona, diviziska samohodna artiljerija iste jačine kao i u pešadiskoj i mehanizovanoj diviziji, izviđački bataljon, inženjerski oklopni bataljon, bataljon ATS, intendantski bataljon i ostale jedinice kao i u sastavu pešadiske divizije. Ukupna mirnodopska jačina 12.700, a ratna divizija bi se pojačala za 1.900 ljudi.

cije NATO, jer su i jedna i druga pretrpele od strane nemačkih vojnih stručnjaka ozbiljnu kritiku. Na osnovu dosada iznetih gledišta može se pretpostaviti da bi Nemci nastojali da stvore pokretne jedinice sa velikom manevarskom sposobnošću, udarnom i vatrenom moći. Formacija divizija bila bi nešto manja od one predviđene za EOZ, a u okviru divizija postojale bi odgovarajuće tenkovske formacije i jaka artiljerija.

Već dosad su u Z. Nemačkoj vršene vrlo obimne pripreme za organizovanje oružanih snaga. Na tom poslu već više godina radi organ bonske vlade, t. zv. *Blankov uređ*, na čijem se čelu nalazi bivši sindikalni funkcioner Teodor Blank, sa generalima Hojsingerom i Špajdlom. Pošto su, prema tome, sva planiranja i druge pripreme već izvršeni, moglo bi se neposredno posle ratifikacije Pariskih ugovora prići konkretnim organizacisko-mobilizaciskim merama. No, i pored toga, po mišljenju stručnjaka, a i po izjavi kancelara Adenauera štampi, biće potreban rok od 3 godine dok Z. Nemačka formira, naoružava i obučuje jedinice. Toliki rok je potreban zato što treba prebroditi još čitav niz teškoća oko izbora kadra, obuke, smeštaja, naoružanja i, što je možda najvažnije, teškoća finansijske prirode.

Prema dosadašnjim procenama, ukupni troškovi opremanja buduće nemačke armije treba da dostignu iznos od oko 60 milijardi maraka. I pored toga što se predviđa da će u čitavom poduhvatu Z. Nemačka dobiti znatnu materijalnu pomoć od strane SAD, ipak su to ogromni izdaci i zasada se ne može predvideti kako će ih Nemačka vlada rešiti a da pritom ne izazove izvesne poremećaje na ekonomskom i finansijskom planu.

Proizvodnja naoružanja u Zapadnoj Nemačkoj. — Na osnovu pariskih odluka, Z. Nemačkoj je dozvoljena proizvodnja celokupnog klasičnog naoružanja, izuzev onog za koji je kancelar Adenauer dao obavezu da se neće proizvoditi na njenoj teritoriji. Ta obaveza obuhvata strategisku avijaciju, ratne brodove sa deplasmanom od preko 3.000 tona i podmornice veličine preko 350 tona. Pored toga, obaveza obuhvata kategorije ABC (Atomsko-Bakteriološko-Hemisko) naoružanja, dalekometna oruđa, dirigovane projektile i influentne mine. Ograničenja, dakle, nisu neprihvatljiva i čak bi se moglo reći da su odluke prilično »liberalne«, tako da bi Nemci, ustvari, mogli proizvoditi više kategorija naoružanja no što je to predviđao ugovor o EOZ.

Problem proizvodnje naoružanja rešen je na nedavnim konferencijama samo načelno, a početkom ove godine treba da se sastanu pretstavnici zemalja-članica ZEU da bi to pitanje rešili i u pojedinostima. Na tom sastanku, pored nekih tehničkih pitanja, treba da budu donete i odluke o francuskom predlogu za stvaranje francusko-nemačke zajednice za naoružanje i da se pretrese problem standardizacije naoružanja u okviru ZEU. Radi se, dakle, o dva vrlo ozbiljna pitanja. Trenutno se mnogo govori o mogućnosti francusko-nemačke saradnje u oblasti proizvodnje naoružanja i stvaranju zajedničkih vojno-industriskih preduzeća na teritoriji Severne Afrike. I jedna i druga strana su, izgleda, zainteresovane za takav način saradnje, ali postoji vrlo ozbiljan otpor tom planu od strane drugih članica ZEU, koje se boje da će razmahom francusko-nemačke kooperacije, njihova proizvodnja biti takoreći ugušena. Zbog svega toga vrlo je teško reći kako će naznačena pitanja biti rešena. Standardizaciju da i ne pominjemo, jer ona iz razumljivih ekonomskih razloga dosada nije rešena ni u okviru NATO-a, mada se na tom problemu radi već više godina.

Iako problem proizvodnje naoružanja na zadnjim konferencijama nije rešen, pitanje kontrole naoružanja ipak je rešeno i nju će vršiti organ ZEU-a — *Agencija za kontrolu naoružanja*. Odmah napominjemo da su mere kontrole znatno povećane i proširene u odnosu na one iz EOZ. Delokrug Agencije proteže se na evropske teritorije svih zemalja-članica ZEU, a ista će imati zadatke da putem proučavanja statističkih i budžetskih podataka iz izveštaja, kontrolom uvoza i izvoza i inspekcijom na licu mesta, kontrolise proizvodnju određenih vrsta naoružanja i zaliha uskladištenog materijala. U slučaju da ustanove neki prekršaj preuzetih obaveza, organi Agencije obaveštavaju o tome *Savet ZEU-a*, koji je dužan da preduzme odgovarajuće mere.

Prema dosad razrađenim listama koje još nisu definitivne, kontroli podležu sledeće kategorije naoružanja: ABC oružja; artiljerijska oruđa kalibra iznad 90 mm;

dalekometna oruđa; dirigovani projektili teži od 15 kg; sve vrste mina izuzev PP i PT; tenkovi (uključujući i tenkovske delove); ostala oklopna vozila teža od 10 tona; ratni brodovi; borbeni čamci sa brzinom većom od 30 čvorova; avionske bombe teže od 1.000 kg; avioni (izuzev školskih, transportnih, aviona za vezu i helikoptera); mlazne i propeler turbine i raketni mehanizmi — ukoliko služe kao pogon za avione.

Da bi rad Agencije bio što svestraniji i kontrola potpuna, predviđeno je da sve zemlje — članice ZEU-a podnose Agenciji godišnji izveštaj o oružanim snagama i svim količinama ratnog materijala proizvedenog u sopstvenoj režiji ili nabavljenog putem pomoći ili kupovinom u inostranstvu. Agenciji se moraju prijaviti i mesta vojnih skladišta i depoa, kao i fabrika koje proizvode ratni materijal. Pretstavnici Agencije dozvoljena je i inspekcija na terenu i pristup u sve fabrike i postrojenja. Na taj se način smatra da će kontrola naoružanja moći biti potpuna.

Na osnovu svega iznetog vidi se da su Pariskim ugovorima postavljene osnovne smernice naoružanja Zapadne Nemačke i date konture buduće Nemačke armije, iako mnoge stvari još nisu rešene u svim detaljima. Usled toga treba očekivati po mnogim tehničkim i drugim pitanjima još dosta diskusija, ali se može smatrati da ratifikacija Pariskih ugovora predstavlja završnu fazu priprema za naoružanje Zapadne Nemačke, koje postaje vrlo bliska perspektiva.

NORVEŠKA

PROIZVODNJA NAORUŽANJA U NORVEŠKOJ

Norveška preduzeća za proizvodnju municije nedavno su zaključila *off shore* ugovore na ukupan iznos od 3,9 miliona dolara, kao deo američkog Programa za uzajamnu odbranbenu pomoć. Jedno preduzeće dobilo je porudžbinu od 2,2 miliona dolara za proizvodnju PA topova *L70 Bofors*, dok je drugo dobilo preko 1,7 miliona dolara za 30 i 50-tokalibarsku municiju za lako naoružanje. Ova municija predstavlja standardnu municiju u okviru NATO-a.

Od maja 1952 Norveška je dosad zaključila *off shore* ugovore u iznosu od preko 22 miliona dolara.

Proizvodnja *L70* otpočeće čim budu dovršena izvesna nova postrojenja. Municija će se izrađivati u jednoj podzemnoj tvornici koja obuhvata površinu od 18.000 kvadratnih stopa. Inače, ovo se preduzeće nalazi oko 60 m pod zemljom i stavljeno je u pogon 1954 godine.

(*Military Review*, novembar 1954)

DALEKI ISTOK

DIJEN BIJEN FU — NEKI KOMENTARI STRANE ŠTAMPE

Po završetku rata u Indokini, svetska štampa, a naročito vojna, bila je o tom sukobu preplavljena člancima, studijama i analizama. Ta je problematika razmatrana svestrano: sa političkog, vojnog, ekonomskog i drugih gledišta. Veoma velika pažnja i interesovanje posvećeni su Dijen Bijen Fuu, koji je kod Francuza već dobio oreol legende, koja je ovaj nesumnjivi vojnički poraz trebala na neki način da pretvori bar u moralnu pobeđu. Glavni razlog za ovo je tesna vremenska povezanost između priprema, toka i zaključaka Zenevske konferencije i samih borbi oko Dijen Bijen Fua i njegovog pada. Dijen Bijen Fu je naglo izbio u prvi plan svetske politike i pogotovu postao životno pitanje kako za Francusku, tako i za

Vijetmin; štaviše, jedno vreme su borbe oko njega ozbiljno pretile da se razgore u svetski sukob najširih razmera.

Ovde ćemo ukratko izneti neka interesantna mišljenja iz francuske i švajcarske štampe o značaju, toku operacija, posledicama pada i poukama iz borbi oko Dijen Bijen Fua. To su podaci iz pera nekih renomiranih vojnih pisaca, kao i izjave samog branioca Dijen Bijen Fua, generala de Kastru. Pomenuta mišljenja ćemo prikazati u izvodu, bez komentara.

*

Poznati francuski vojni teoretičar Ružeron¹⁾ mišljenja je da je Dijen Bijen Fu dao odgovore na mnoga nerešena i kontradiktorna pitanja koja se protežu još od završetka rata u Koreji. To su na prvom mestu borbe oko utvrđenih mesta. On smatra da je Dijen Bijen Fu u potpunosti odigrao svoju ulogu, vežući za sebe u toku punih pet meseci (od kojih dva meseca samo opsade) glavne snage Vijetmina i sprečavajući ih, na taj način, u osvajanju Gornjeg Laosa i daljoj invaziji ka jugu. Pisac pritom upoređuje značaj Dijen Bijen Fua sa ulogama Bir-Hakeima i Sevastopolja u Drugom svetskom ratu.

Kod Dijen Bijen Fua²⁾ su Vijetminci imali velikih gubitaka, iako je branilac raspolagao vrlo oskudnim teškim naoružanjem: desetak tenkova (koji su bili prebačeni vazdušnim putem) i nešto oruđa 105 i 155 mm. Francuska taktička avijacija bila je jedina spoljna pomoć na koju se mogao osloniti opkoljeni garnizon, ali je i ona bila vrlo slaba. Ipak, ta je avijacija bila jedina u stanju da deluje na komunikacije i zaklonjene delove borbenog poretka Vijetminaca, pošto su oni bili van svakog domašaja od strane branilaca.

Vijetminci su pri napadu na centralna utvrđenja Dijen Bijen Fua (pošto su periferiske otporne tačke *Gabrijelu* i *Beatrisu* savladali na uobičajeni način, tj. opštim napadom posle jake artripreme) primenili novu i celishodnu taktiku koja je potpuno odgovarala karakteru zemljišta. To je bio »metodičan napad« koji se sastoji u tome što se napredovanje vrši postupnim kopanjem odgovarajućih sapa. Taj »metodični napad« primenjivao je Voban još pre nekoliko vekova, a »ubrzan napad« primenio je Ludendorf kod Namira, 1914 godine.

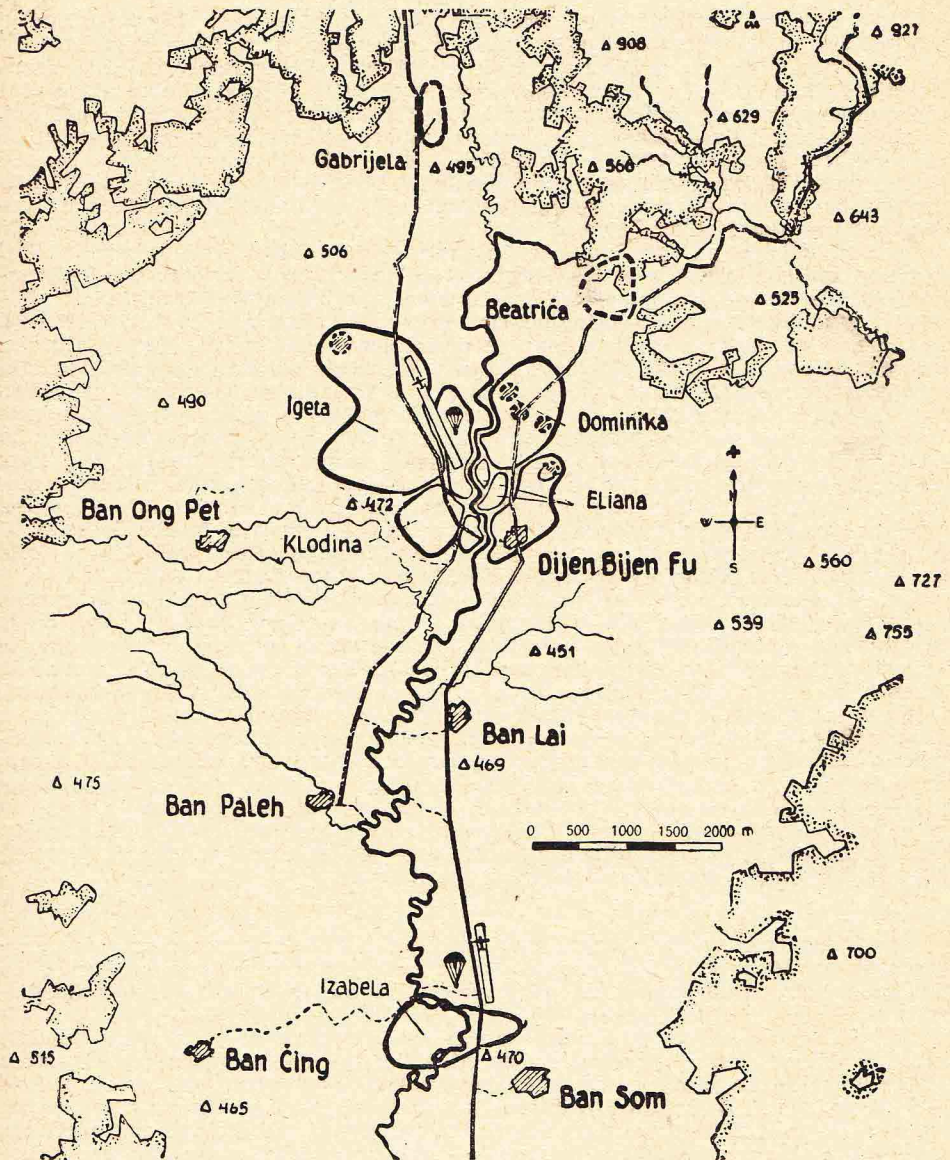
Francuska avijacija za taktičku podršku naišla je u toku svog dejstva na teškoće koje nije poznavala 1945. Prva, koja je nadmašivala sve ostale, bila je vraćanje Vijetminaca na poljsku fortifikaciju, čiji su objekti bili još i perfektno kamuflirani. Vrednost jednog objekta, nastavlja Ružeron, ne treba ceniti po debljini betona i dubini skloništa, već po njegovoj nevidljivosti, pošto je avijacija u stanju da, sve što vidi, svojim bombama i uništi. Time treba objasniti i relativno brzo uništenje ogromnih stalnih, ali nedovoljno maskiranih objekata Atlantskog bedema i Sigfridove linije. To dokazuje da su ašov i pijuk oruđa čija važnost ni danas ne izostaje iza važnosti savremenih tenkova i aviona.

Ovakva taktika omogućavala je vijetminskoj pešadiji da sve napade francuske avijacije podnese sa snošljivim gubicima. Vijetminci su izrađivali galerije u blizini površine zemlje, sa mnogobrojnim otvorima za dejstvo, što je sve predstavljalo nepremostivu prepreku za protivnika. Posle Prvog svetskog rata su mnogi ozbiljni francuski stručnjaci preporučivali da se na ovaj način utvrde istočne granice Francuske. Međutim, »nadležni« su bili za izgradnju džinovskih objekata Mažinovljeve linije, čija nam je nezavidna sudbina u Drugom svetskom ratu dobro poznata.

Ružeron smatra da se slabost avijacije pri napadu na ukopanu fortifikaciju dosada već više puta ispoljila. Fašistički avioni kod Bir-Hakeima naneli su male gubitke braniocima u uskim i dubokim rovovima. U Korejskom

¹⁾ Camille Rougeron: Premières réflexions sur Dien Bien Phu, *Revue de défense nationale*, juli 1954.

²⁾ Opšti tok operacija kod Dijen Bijen Fua prikazan je u *Vojnom delu*, br. 12/54, str. 82 te se ovde neće ponavljati.

Skica položaja kod Dijen Bijen Fua

ratu, kinesko-korejski poluukopani, polupodzemni objekti pokazali su se još živlijim. Trupe Ujedinjene komande nisu uoči primirja imale uspeha u svojim operacijama, mada je njihov utrošak granata i bombi prevazilazio sve što je bilo poznato u toku oba svetska rata. Podzemna fortifikacija, primenjena pri napadu na Dijen Bijen Fu, takođe nije mnogo trpela od avijacije. Čak i francuski napadi napalnom nisu mnogo smetali Vijetmincima u pokrivenim rovovima,

iako su zbog sušnog godišnjeg doba izazivali velike požare. Naravno, radovi Vijetminaca su na ovakvom ogolelom zemljištu izvođeni sa velikim teškoćama.

Vijetminska je artiljerija takođe našla odličnu zaštitu u poljskoj fortifikaciji. Pritom je obilno koristila iskustva iz Koreje, koja su saobražavana potrebama Indokineskog ratišta. Tako su upotrebljavani i otkriveni vatreni položaji, i amblasmani pokriveni drvetom i zemljom, ali svi odlično maskirani. To je imalo za posledicu brzo likvidiranje francuskih oruđa 105 i 155 mm, te su Francuzi morali da pribegnu manje osetljivim bacačima. Ho Ši Minovi PA topovi 37 mm uspešno su dejstvovali protiv francuske avijacije, pošto su bili rastureni na većem prostanstvu i odlično kamuflirani.

Ni dejstva na komunikacije Vijetminaca nisu imala više uspeha no pri direktnoj podršci trupa u borbi. Vijetminci su uspeli, koristeći iskustva Severnokorejaca, da stvore komunikacijsku mrežu koja nije bila mnogo osetljiva na dejstva iz vazduha. U početku, nemajući dovoljno vozila i izgrađenih puteva, koristili su nosačke kolone. Zbog toga je manevarska sposobnost njihovih jedinica bila ograničena. Ali, posle dobijanja vozila i izgradnje komunikacija koje su bile specijalno prilagođene ovom ratištu, stanje kod Vijetminaca se znatno popravilo. Specifičnost tih komunikacija ogledala se u tome što su njihove trase bile tako izradene, da su levcu od bombardovanja lako mogli da se izbegnu provizornim povlačenjem novih trasa i obilaženjem oštećenih delova ranijih trasa. Pored toga, za prelaženje preko reka građeni su naročiti gazovi (umesto vrlo osetljivih mostova) i na kritičnim mestima bile su postavljene brojne ekipe ljudi — nosača, spremne da svakog momenta ukažu svoju pomoć u slučaju bombardovanja. U planinskim predelima, duž puteva, bila su izbušena podzemna skloništa u koja su se preko dana sklanjala vozila sa ljudstvom i materijalom.

Pisac naročito podvlači povezanost između Korejskog i Indokineskog rata, u pogledu sličnosti zaključaka da je značaj taktičke avijacije opao. On tvrdi da je to posledica sličnosti situacije u pogledu nesrazmernog odnosa između taktičke avijacije i kopnenih snaga na oba ova ratišta. U Koreji je, u početku, američka taktička avijacija, iako relativno mala, imala velikog uspeha protiv Severnokorejaca koji nisu bili spremni za uspešnu PAO. Ali, kad je naišla znatno veća Kineska armija koja je bila nesrazmerno bolje snabdevena i obučena za PAO, američka taktička avijacija (i pored sveg brojnog povećanja i naprezanja) nije mogla da postigne ni približno ranije rezultate. A sličan je slučaj bio i sa francuskom avijacijom koja nije uspela da spase Dijen Bijen Fu. Zato Ružeron smatra da takvi zaključci nisu pravilni i da taktička avijacija može uvek da postigne uspešne rezultate kada njen kvantitativni i kvalitativni odnos prema kopnenim trupama odgovara realnim i praktičnim borbenim normama.

*

Drugi, ne manje poznati, švajcarski pisac Edi Bauer³⁾, smatra da mnogobrojni, na brzinu i olako napisani, komentari o operacijama oko Dijen Bijen Fua mogu čitaocu da navedu na pogrešan put, te nastoji da sva ta zbivanja prikaže što realnije i objektivnije.

Zaključak na osnovu iskustava iz Dijen Bijen Fua, da je taktička avijacija kao instrument rata »bankrotirala«, po njegovom mišljenju, uopšte ne odgovara činjeničnom stanju. U Koreji su američka 5 vazduhoplovna armija i nosači aviona 7 flote podržavali 8 armiju Ujedinjene komande sa 2.000 raznih najsavremenijih aviona. Oni su bili u stanju da zbog blizine aerodroma (nosača aviona), u odnosu na front, stalno podržavaju svoje trupe — stižući na bojno polje za samo nekoliko minuta leta.

U Tonkinu su Francuzi raspolagali samo sa oko 100 zastarelih aviona, podeljenih između aerodroma u oblasti Hanoja i jedinog nosača aviona *Arromanches*. Od tih aerodroma (nosača aviona) Dijen Bijen Fu je bio udaljen oko 300 km, što je za ovakve avione predstavljalo oko jedan čas leta, zbog čega im je ostajalo relativno malo vremena za uspešno dejstvo protiv neprijatelja. U toku zadnjih

³⁾ Eddy Bauer, *Réflexions militaires sur Dien Bien Phu*, *Journal de Genève*, 17-19 juni 1954.

dana opsade Dijen Bijen Fua bilo je korišćeno i do 150 avioipoleta dnevno, što predstavlja znatan napor za posade aviona. Dobar deo ovih avioipoleta upotrebljen je za bombardovanje neprijateljskih komunikacija.

Kombinovana dejstva francuskog opkoljenog garnizona i avijacije »naterali su generala Đijapa da pomoću sapa napreduje sporo i mučno, kao u doba Luja XIV«.

Neki su pisci, nastavlja Bauer, bili naročito oduševljeni veštinom kojom su Vijetminci uspjeli da maskiraju svoje pokrete i saobraćaj i da neprekidnom izradom paralela i približnica priđu Francuzima na domet ručne bombe. Međutim, Ho Ši Minovci su opkolili Dijen Bijen Fu takoreći odmah posle njegovog posedanja od strane branioca, a trebalo im je više nedelja dok su pred njim prikupili snage koje su ga samo delimično zauzele (12/13 mart 1954), i još punih 57 dana ogorčenih borbi dok ga nisu potpuno osvojile. Pisac smatra da je ova lagana i iscrpljujuća rovovska bitka lako mogla da se izrodi u internacionalni sukob, samo da je Zapad bio »odlučniji«. On tvrdi da je 28 aprila 1954 bilo sve već spremno za jednu džinovsku američku pomorsko-vazduhoplovnu akciju pri kojoj bi bile upotrebljene i taktičke atomske bombe, ali ju je britanski ministar Idn, svojom intervencijom, u poslednjem momentu sprečio.

Pisac zatim smatra da se iskustva od Dijen Bijen Fua ne bi mogla potpuno primeniti i na »zapadnoj strani gvozdena zavese«, pošto bi tamo napadač bio dočekan odgovarajućim snagama, pa ne bi uspeo čak ni primenom *munjevitog rata*.

Neki pisci su mišljenja, nastavlja Bauer, da je klasično oružje zastarelo, pošto su vijetminska bestrajna oruđa 75 i 105 mm i bacačji 120 mm odneli pobjedu nad de Kastrovim tenkovima i artiljerijom. On ne deli to shvatanje, već tvrdi da su šačica francuskih tenkova i 2—3 grupe oruđa 105 i 155 mm dali prilične rezultate. Zatim, on navodi dva interesantna mišljenja kako bi trebalo braniti Zapadnu Evropu od napada sa Istoka. Francuski maršal Žuen je za neku vrstu manevarske (zadržavajuće) odbrane na planinskim masivima i rečnim tokovima, sa naslonom: desno na Švajcarsku, a levo na more. Maršal Montgomeri, međutim, pretpostavlja organizaciju odbrane u vidu *utvrđenih zona* sa slobodnim međuprostorima. Pokretne rezerve Zapada dejstvovale bi iz ovih zona u bokove nadirućeg neprijatelja. Pored toga, on predviđa da se celokupno snabdevanje ovih *utvrđenih zona* vrši preko »vazdušnih mostova«. Pisac se ne slaže sa Montgomerijem i potseća ga na negativne primere tvrđava — skloništa iz Francusko-pruskog rata 1871 godine (Mec i Pariz), zatim na Staljingrad (u odnosu na Nemce) i Dijen Bijen Fu. Po njegovom mišljenju, u ovakvom bi slučaju eventualnom napadaču sa Istoka bila pružena mogućnost da počesno likvidira jednu po jednu *utvrđenu zonu*. Prvi zahtev rata je sloboda akcije, a nju osigurava samo ogarantovana pokretljivost. Zato Bauer smatra da su stvaranjem utvrđenog logora u Dijen Bijen Fuu pogaženi osnovni principi rata. Ipak, bitku za Dijen Bijen Fu treba smatrati kao tipičnu borbu pešadije koja je prošla kroz sve faze, zaključno sa borbom prsa u prsa, pri čemu su Vijetminci imali četvorostruku nadmoćnost. Gustina vatre kojom su Vijetminci tukli Dijen Bijen Fu odgovarala bi Verdenu i Somi iz Prvog svetskog rata. Ho Ši Mina je svaki napad stajao ogromnih žrtava, a uspevao je da zauzme samo neznatan deo terena. Kao sličan primer Bauer navodi da su u Koreji Amerikanci imali 33.000 mrtvih, dok su Kinezi i Severnokorejci imali više od 1.000.000 ubijenih.

Pukovnik X*) oštro kritikuje francusku vladu i komandu (generalu Navara i Konjija) što su baš Dijen Bijen Fu izabrali za utvrđeni logor, s tim da se u njemu da beznađežan otpor. Zvanično saopštenje, da se time htelo postići olakšanje pritiska Ho Ši Minovih trupa na Deltu, pisac odbacuje kao neistinito. On smatra da je ta greška nastala samo kao posledica zablude francuske komande, tj. što je Vijetmince kao protivnike potcenjivala, a pristalice Bao Daja i njihov doprinos Francuskoj precenila.

*) Colonel X, Les leçons de Dijen-Bijen-Phu, La Tribune des Nations, 14 maj 1954.

Pisac postavlja pitanje zašto besciljna borba oko Dijen Bijen Fua nije bila blagovremeno prekinuta, nego su pojačanja slata i dalje. On suštinu rata u Indokini vidi u sledećem: Vijetminci su se na svom zemljištu borili za jednu popularnu, a Francuzi u stranoj i neprijateljski raspoloženoj zemlji za nepopularnu stvar. Zato je Francuska kod Dijen Bijen Fua izgubila svoje elitne trupe. Ali, zaključuje pisac, o Dijen Bijen Fua će se tek polagati računi pred merodavnim forumima.

*

Iz članka J. P. Žila⁵⁾ navešćemo samo one podatke koji dosada nisu izneti:

20 novembra 1953 vazdušnodesantne francusko-vijetnamske trupe posele su Dijen Bijen Fu. Otada pa sve do početka marta 1954 u rejonu Dijen Bijen Fua vodile su-se samo operacije malog obima. No, docnije su Vijetminci kod Dijen Bijen Fua privukli oko pet divizija i prvi put upotrebili i artiljeriju, koja je ustvari bila kineska. Garnizon u Dijen Bijen Fua borio se pod uslovima jedinstvenim u istoriji ratova: bio je potpuno otsečen i jedina mu je veza bila vazdušni most dug oko 300 km.

13 marta 1954 Vijetminci su napali Dijen Bijen Fu, pošto su mu podišli što su više mogli kroz duboke, takoreći podzemne, rovove. Borbe su bile ogorčene, a gubici Ho Ši Mina ogromni. Krajem marta napadi su produženi i Dijen Bijen Fu je još više uklješten, tako da je sada njegovo dalje snabdevanje bilo moguće samo pomoću padobranskih spuštanja.

10 aprila se napadi obnavljaju, i to više lokalnog karaktera, ali i oni bivaju odbijeni. Stoga general Đijap menja sada taktiku i nastavlja podilaženje Dijen Bijen Fua kroz rovove, sape i tunele (vrlo duboko iskopani rovovi, a potom odozgo pokriveni), čime ga prosto guši. Vijetminci sa okolnih visova dominiraju Dijen Bijen Fuom. Utvrđenje *Gabrijela* je još u početku bilo zauzeto, a uskoro je i južni for *Izabela* bio potpuno otsečen. Bitka u aprilu se karakteriše teškim rovovskim borbama i stalnim povećavanjem ratnog potencijala Vijetminaca koje, po tvrđenju pisca, Kina i SSSR izdašno snabdeavaju.

2 maja počinje treći opšti vijetminski napad, podržavan, kao nikada dotle, vrlo jakom artiljeriskom i minobacačkom vatrom. Ho Ši Minova pešadija napreduje u pravim »samoubilačkim talasima« u kojima su borci gusto zbijeni kao u falangama. Poginule i ranjene iz prednjih redova odmah zamenjuju zadnji redovi. Pet dana i pet noći Vijetminci su neprekidno vršili ovakve napade, sve dok 7 maja izjutra nisu Dijen Bijen Fu konačno i zauzeli.

Pisac smatra da je general de Kastr, vešto izvedenim protivnapadima (iako u okruženju), relativno dugo vodio aktivnu odbranu. Garnizon u Dijen Bijen Fua skupo je platio vremensko poklapanje operacija oko njega sa tokom Ženevske konferencije, na koju je Vijetmin svakako želeo da, bez obzira na žrtve, izađe kao pobednik. Ali, po mišljenju pisca, Dijen Bijen Fu je u svakom slučaju izvršio svoj zadatak.

*

General de Kastr je na jednoj konferenciji za štampu⁶⁾ izneo neke interesantne pojedinosti. Na prvom mestu odao je poštu svojim ratnim drugovima. Zatim je rekao da su Vijetminci vrlo često vršili infiltracije zbog teškoća frontalnog napada. On je naročito podvukao da su branici Dijen Bijen Fua bili žrtve teških atmosferskih prilika, brojne nadmoćnosti napadača i nedostatka municije. Ho Ši Minova artiljerija bila je potpuno nevidljiva, a Francuzi nisu bili u stanju da vrše fotografisanja infracrvenom svetlošću koja bi omogućavala da se otkriju noćni hici. Konferenciju je završio izjavom da smatra da je mirna koegzistencija sa NR Vijetminom moguća.

M. D.

⁵⁾ La guerre d'Indochine, par le J. P. Gil, *Revue militaire suisse*, septembr 1954 god.

⁶⁾ Agence France Presse, 16 septembr 1954.